

XIV. divizija (1943–1944)

Avgusta 1943 je odšel v partizansko enoto na Dolenjsko, na osvobojeno ozemlje. postal je vodja kulturniške skupine XIV. divizije. V skupini so bili ob ustanovitvi še Marta Paulin - Brina, Savo Vrtačnik - Krn, Janez Weiss - Belač in Sveti Marolt - Špik. S svojim mladostno iskrenim čustvovanjem in politično predanostjo se je Kajuh znal približati borcem ter ljudem, s katerimi se je na pohodih srečeval.

Prirejali so kulturno-politične prireditve, imenovane mitinge. Delovali so po dolenjskih, notranjskih, primorskih in belokranjskih vaseh. Novembra 1943 je izšla prva natisnjena zbirka Kajuhovih »Pesmi« v osemintridesetih izvodih. Zbirko je uredil pesnik sam. Odločil se je za objavo Ljubezenskih ter dodal še pesmi, ki so bile primerne za recitacijo.

6. januarja 1944 so odšli iz Bele krajine prek Hrvaške na Štajersko. Pohod je trajal en mesec. Tu je divizijo dočakala težka nemška ofenziva na Paškem Kozjaku ter ostra zima. Kulturniška skupina XIV. divizije se je namestila pri Žlebniku v Šentvidu pri Zavodnju nad Kajuhovim rodnim Šoštanjem. Na večer 22. februarja 1944 je hišo iznenada napadla nemška patrulja. Kajuh je bil ob prvih strelah mrtev. Star je bil komaj nekaj več kot enaindvajset let.

Kajuh je bil odlikovan z ordenom narodnega heroja 21. julija 1953.

Kajuh partizan

Kajuh govori prebivalcem v Starem trgu novembra 1943

Kočevski rog, avgusta 1943. Kajuh na levi

Kulturniška skupina XIV. divizije septembra 1943

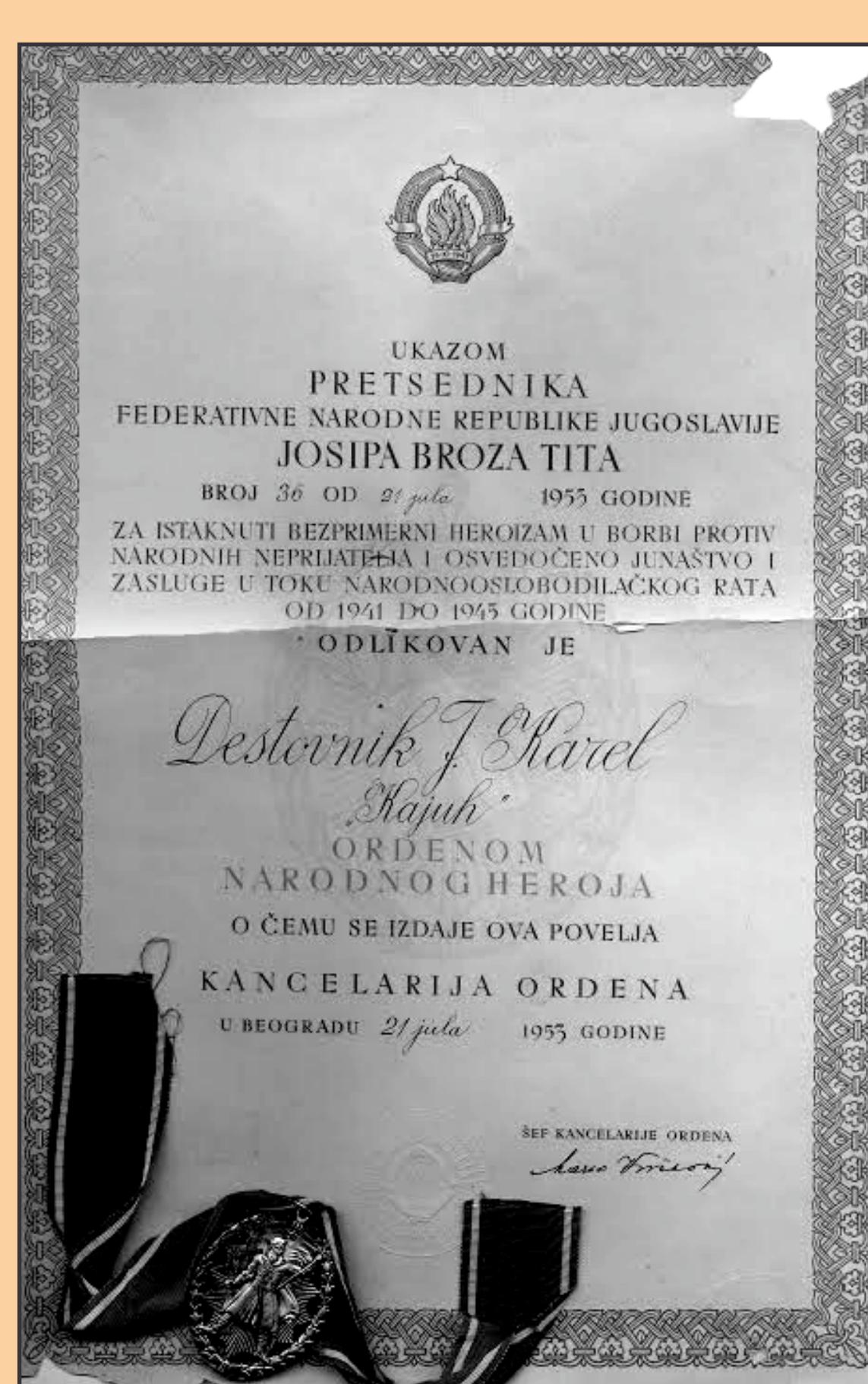
V slovenskih vaseh

Vsak večer z mrtvaškim prtom
hiše-okostnjake mrak pregrne,
vsak večer med razvaline črne
veter iz svobodnih gor zapira
in med razvalinami takole vzdiha:

Vsak večer prihajam med požgane hiše,
kjer nekdaj na oknih
so rdeče pelargonije cvetele,
kjer pod oknom fant dekletu
kmečki nagelj je v lase pripenjal.

Zdaj je žalostno in pusto tod ...
Fant, ki je dekleta z rožo bil okitil,
je obležal v hostah lansko zimo ...
In deklet ...?
V zaporih so umirala dekleta.

Kmalu vel bom po slovenski zemlji,
pel bom, vriskal od veselja,
in junaški partizan bo z nagljem
okrasil lase dekletu.
Vse drugače, lepše bo takrat na svetu.

Ukaz o odlikovanju Karla
Destovnika - Kajuha z ordenom
narodnega heroja, julij 1953

Pesem XIV. divizije

Zaplovi pesem borb in zmage preko gmajn, gora,
zaplovi pesem divizije Štirinajste v svet,
ponesi Tomšiča duh, Šercerja, duh Bračiča
po vsej slovenski zemlji in prekali z njim srca.

»V borbo, Štirinajsta, juriš!«
naj se razlega prek sveta!
Dvignimo puške in naprej junaško
vsi za komandantom v boj. Naprej!

Ko domovina vstane iz trpljenja in gorja,
takrat bo Štirinajsta zmagovito stopala,
takrat med prvimi bo stala v vrsti divizij,
ki so borile se za boljše in srečnejše dni.

»V borbo, Štirinajsta, juriš!«
naj se razlega prek sveta!
Dvignimo puške in naprej junaško
vsi za komandantom v boj. Naprej!

Zadnja Kajuhova fotografija, februar 1944